

Social Sciences Indexed

International
SOCIAL MENTALITY AND
RESEARCHER THINKERS JOURNAL
Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
SMARTjournal (ISSN:2630-631X)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

2019

Vol:5, Issue:26

pp.1901-1910

www.smartofjournal.com

editorsmartjournal@gmail.com

LİSE DÜZEYİNDE OKUL SERVİS HİZMETLERİNİN ÖĞRENCİ VE OKUL SERVİS ŞOFÖRLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF SCHOOL BUS SERVICES AT HIGH SCHOOL LEVEL ACCORDING TO THE OPINIONS OF STUDENTS AND SCHOOL BUS DRIVERS

Doç. Dr. Halük ÜNSAL

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara/Türkiye

Article Arrival Date : 26.11.2019

Article Published Date : 24.12.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.402>

Reference : Ünsal, H. (2019). "Lise Düzeyinde Okul Servis Hizmetlerinin Öğrenci Ve Okul Servis Şoförlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 5(26): 1901-1910

ÖZET

Eğitim sistemi, birçok alt sistemden oluşan, içerisinde öğrenci, öğretmen, veli, yönetici, öğretim programları gibi ana etkenlerin yanında, bu hizmeti tamamlayıcısı niteliğindeki memurlar, güvenlik görevlileri, kantin ve yemek görevlileri, temizlik görevlileri ve servis şoförleri gibi yardımcı unsurlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda eğitim sisteminin bir tamamlayıcısı rolündeki okul servis hizmetlerinin bu sistem içerisindeki durumunun ortaya çıkarılması önemlidir.

Bu çalışmanın amacı lise düzeyinde okul servis hizmeti alan öğrenciler ile bu hizmeti veren okul servis şoförlerinin görüşlerinden yararlanarak okul servis hizmetinin durumunu belirlemektir. Bu çalışma nitel araştırma türündedir. Burada görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmada görüşme yapılacak öğrenci ve servis şoförlerinin belirlenmesinde seçkisiz örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Çalışma Ankara ili, Çankaya ilçesinde lise düzeyinde servis hizmetinden yararlanan öğrenci ve okul servis şoförlerinin katılımıyla sağlanmıştır. Gönüllü olarak bu çalışmaya katılmak isteyen 5 lise öğrencisi ve 3 okul servis şoförü katılmıştır. Burada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Analizde; gün, görev/sorumluluk, davranış, iletişim, etkileşim, sorun ve genel olmak üzere yedi ana kategori oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, okul servis hizmeti öğrenci açısından servisteki bir gün müzik dinlenilerek ve arkadaşlarıyla sohbet edilerek geçirildiği, okul servis şoförleri açısından bir gün ise servis aracının bakım, onarım ve hazırlığıyla, ayrıca güvenli bir şekilde öğrencileri ulaştırılmasıyla geçirildiği sonucuna varılmıştır. Bunun yanında okul servis hizmeti sunulurken öğrenciler ve servis şoförleri tarafından servis içerisindeki kurallara genellikle uyulduğu, ancak kemer takmama, sesli konuşma ve sesli müzik dinleme gibi istenmeyen davranışlarda da bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu hizmet genel olarak öğrenciler yönünden eğlenceli, arkadaşça ve sessiz bir hizmet olarak bulunurken, aynı zamanda kalabalık, yorucu, bunaltıcı ve uzun bir süreç olarak ta olumsuzlukları ortaya çıkmıştır. Servis şoförleri yönünde de gençlerle olmak, sağlıklı bir ulaştırma hizmetinin sunulması ve eğlenceli bir iş olarak olumlu sonuçları varken, velilerin çeşitli istekleri ve trafikte yaşanan problemler nedeniyle olumsuzlukları bulunmaktadır. Bu çalışmaya bağlı olarak yönetici ve velilerle alınan bu hizmet ile ilgili detaylı çalışmalar yapılması yararlı olabilir. Özellikle servis hizmeti yapılırken yaşanan problemler, servis içerisindeki etkileşim gibi temel konuların çalışılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Okul servis hizmeti, okul servis şoförleri, okul servisindeki öğrenciler.

ABSTRACT

The education system is composed of many sub-systems, in addition to the main factors such as students, teachers,

parents, administrators and teaching programs, there are assistants such as civil servants, security guards, canteen and catering officers, cleaning officers and service drivers that complement this system. In this context, it is important to identify the status of school services as a complement to the education system.

The aim of this study is to determine the status of school service by taking advantage of the opinions of high school students and school service drivers. This study is of qualitative research type. The interview technique was used here. In the study, appropriate sampling technique, one of the random sampling methods, was used to determine the students and service drivers to be interviewed.

The study was conducted with the participation of high school students and school service drivers in Çankaya, Ankara. 5 high school students and 3 school service drivers who volunteered to participate in this study participated. A semi-structured interview form developed by the researcher was used. Content analysis was used in the analysis of qualitative data. In this analysis; seven main categories were created: day, task / responsibility, behavior, communication, interaction, problem and general.

In this study, it was concluded that for the students in the school bus service one day was spent listening to music and chatting with friends while on the school bus. The service driver was spent with maintenance, repair and preparation of the shuttle bus as well as transporting the students safely to school. In addition, it was concluded that while the school service was provided, the rules in the service were generally followed by the students and the service drivers, but undesirable behaviors such as not wearing belts, speaking loudly and listening to loud music were also observed. In addition, this service is generally fun, friendly and quiet service for the students, but at the same time, it has emerged as a crowded, tiring, overwhelming and long process.

While it has positive results as being with young person, providing a healthy transportation service and a fun job on the behalf of the service drivers, disadvantages can be stated as parents' various requests and problems in traffic. Depending on this study, it may be useful to carry out detailed studies about this service, which is received with the managers and parents. In particular, it may be suggested to study basic issues such as problems during service and interaction within the service.

Key Words: School bus service, school bus drivers, the students who use school bus.

1. GİRİŞ

Eğitim sistemi, temelde öğrenci, öğretmen ve öğretim programlarını kapsamaktadır. Genelde ise bunların yanında yönetici, veli, rehberlik, yardımcı personel, kantin görevlisi, okul servis görevlileri gibi diğer birçok personeli içerisine almaktadır. Bütün bunların merkezinde öğrenciler bulunmaktadır. Öğrencilerin istedik yönde davranış değişikliğinin sağlanabilmesi sürecinde bütün unsurların etkilerinin dikkate alınması gerekebilir. Bu unsurlardan birisi de okul servis hizmeti sayılabilir.

Okul servis hizmet, anaokulundan liseye kadar hemen hemen bütün okulun aldığı bir hizmet olarak düşünülebilir. Nicel yönden dikkate alındığında oranın oldukça büyük olduğu söylenebilir. Bu nedenle okul servis hizmetinin psikolojik, sosyolojik, sağlık, politik, ekonomik ve eğitim yönlerinden incelenmesinin önemli olacağı vurgulanabilir.

Okul servis hizmetlerinin uygulanması yönünden okul servis araçlarına ilişkin bir yönetmelik bulunmaktadır (Resmi Gazete, 2017). Ancak bunun dışında okul servis hizmetleriyle ilgili başka bir kurallar bütüne rastlanmamıştır. Bu durum, okul servis hizmetleri nasıl gerçekleştirilmektedir? sorusuna olan ilgiyi artırmıştır.

Okul servis hizmeti sağlayacak olan asıl personel okul servis şoförleridir. Bu hizmetten de yararlanacak olan birey ise öğrencilerdir. Okul servis araçları yönetmeliğinde bu hizmeti yürütecek servis şoförleriyle ilgili bazı ölçütler aşağıda kısaca açıklanmıştır (Resmi Gazete, 2017):

- ✓ Okul servis şoförleri 26 ile 66 yaş arasında olmalıdır.
- ✓ Okul servis şoförü herhangi bir suç unsuru özellik taşımamalıdır.
- ✓ D sınıfı sürücü belgesine sahip olmalıdır.
- ✓ Her beş yılda bir psikoteknik açıdan sağlıklı olduğunu gösteren rapor alınmalıdır.
- ✓ Son beş yılda herhangi bir kazaya karışılmamalıdır.
- ✓ Servis şoförü yurtiçi yolcu taşımacılığı yeterlik belgesine sahip olmalıdır.
- ✓ Mesleki yeterlik belgesine de sahip olmalıdır.

- ✓ Öğrencileri oturarak güvenli ve rahat bir yolculuk yapmalarını sağlamalı ve MEB belirlenen azami sürelerle uyarak taşıma yapılmalıdır.
- ✓ Okul servis aracında rehber personel bulundurulmalıdır. Bu kişi 22 yaşını doldurmuş ve en az lise mezunu olmalıdır.

Yukarıda ilgili yönetmelikle okul servis hizmetini yapacak olan okul servis şoförlerine ilişkin önemli kriterler belirlenmiştir. Belirlenen kriterler bu hizmetin çok daha iyi gerçekleşmesini sağlamak için yapıldığı da açıktır. Genel olarak önemli birçok niteliği kapsamakta olduğu söylenebilir. Ancak okul servis şoförlerinin eğitim düzeyiyle ilgili bir kriterin olmaması ilginç bulunmaktadır.

Bu konuyla ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu inceleme sonunda taşınmalı eğitim uygulaması (Recepoglu, 2019; Yurdabakan ve Tektaş, 2013; Bilek ve Kale, 2012), taşınmalı eğitimde karşılaşılan sorunlar (Gökkyer ve Gülşen, 2012), okul servis araçlarında dinlenen müzik (Orhan, 2003; Uz, 2010), güvenli okul taşımacılığı (Kadiroğlu ve Tüfekçi, 2017), okul güvenliği (Kahraman, Köybaşı ve Uğurlu, 2019) konularıyla ilgili yapılmış çalışmaların olduğu anlaşılmış ancak okul servis şoförleriyle ve öğrencilerle ilgili direk bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu konuyla ilgili çalışmaların oldukça az olduğu da söylenebilir.

Eğitim sisteminin tamamlayıcı bir unsuru olabilecek okul servis hizmetleriyle ilgili yapılacak çalışmaların alana katkı getireceği, okul servis hizmetlerinden yararlanan başta öğrenciler olmak üzere veli, öğretmen ve diğer yetkililere bu durumla ilgili açıklayıcı bilgiler sunması yönünden önemli olacağı söylenebilir. Ayrıca sunulan okul servis hizmetlerinin bazı yönlerden değerlendirilmesinin yararlı olabileceği tahmin edilmektedir.

Bu çalışmanın amacı lise düzeyinde okul servis hizmeti alan öğrenciler ile bu hizmeti veren okul servis şoförlerinin görüşlerinden yararlanarak okul servis hizmetinin durumunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler ilişkin çözümler aranmıştır.

- ✓ Okul servis hizmetlerinde bir güne ait öğrenci ve servis şoförlerinin görüşleri nasıldır?
- ✓ Okul servis hizmetlerinde görev/sorumluluk durumuna ait öğrenci ve servis şoförlerinin görüşleri nasıldır?
- ✓ Okul servis hizmetlerinde davranış durumuna ait öğrenci ve servis şoförlerinin görüşleri nasıldır?
- ✓ Okul servis hizmetlerinde iletişim durumuna ait öğrenci ve servis şoförlerinin görüşleri nasıldır?
- ✓ Okul servis hizmetlerinde etkileşim durumuna ait öğrenci ve servis şoförlerinin görüşleri nasıldır?
- ✓ Okul servis hizmetlerinde sorun durumuna ait öğrenci ve servis şoförlerinin görüşleri nasıldır?
- ✓ Okul servis hizmetlerinde genel duruma ait öğrenci ve servis şoförlerinin görüşleri nasıldır?

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma türündedir. Burada görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme, yeterli sayıda okul servis hizmetini kullanan lise öğrencisi ve bu hizmeti yapan okul servis şoförleriyle görüşme yapılarak veriler elde edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

Çalışmada görüşme yapılacak öğrenci ve servis şoförlerinin belirlenmesinde seçkisiz örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Çalışma Ankara ili, Çankaya ilçesindeki lise düzeyinde servis hizmetinden yararlanan öğrenci ve okul servis şoförlerinin katılımıyla sağlanmıştır. Gönüllü olarak bu çalışmaya katılmak isteyen 5 lise öğrencisi ve 3 okul servis şoförü katılmıştır. Burada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bazı katılımcıların zaman

ve mekan yönünden rahat olmaları için formun yazılı olarak doldurulmasına da izin verilmiştir. Görüşme formunun güvenilirliği Miles ve Huberman (2015)'in; (*Güvenirlik= uzlaşma sayısı/uzlaşma+uzlaşmama sayısı*). formülünden yararlanılmıştır. Buna göre güvenilirlik %85 olarak hesaplanmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizindeki veriler; kodlama, temaları oluşturma, verileri temalara göre organize etme ve tanımlama, bulguları yorumlama şeklinde aşama aşama analizi yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Analizde; gün, görev/sorumluluk, davranış, iletişim, etkileşim, sorun ve genel olmak üzere yedi ana kategori oluşturulmuştur.

Tablo 1. Görüşmedeki lise öğrencilerine ait kodlama aşağıdaki gibidir.

Kod	Cinsiyet	Yaş	Sınıf	Okul servis yolculuğu ort. süresi
Ö1	K	15	Hazırlık	1-1.30 saat
Ö2	E	15	Hazırlık	10-15 dk.
Ö3	K	15	Hazırlık	20-25 dk
Ö4	E	16	1. Sınıf	1-1.30 saat
Ö5	E	16	1. Sınıf	1-1.10 saat

Yukarıda verilenlerden de anlaşıldığı gibi öğrenci kodlaması, Ö1 birinci öğrenciyi, K cinsiyetinin kadın, yaşının 15, sınıfının hazırlık ve ortalama okul servis süresinin bir-bir buçuk saat arasında olduğu görülmektedir. Ö5 ise beşinci öğrenciyi, E cinsiyetinin erkek olduğu, 16 yaşında, birinci sınıf olduğu ve okul servis süresinin yaklaşık bir saat sürdüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Görüşmedeki okul servis şoförlerine ait kodlama aşağıdaki gibidir.

Kod	Cinsiyet	Yaş	Mezuniyet durumu	Hizmet yılı
Ş1	E	43	Ortaöğretim	10
Ş2	E	44	Ortaöğretim	18
Ş3	E	61	Ortaokul	3

Araştırmada görüşmeye katılan okul servis şoförlerine ait kodlama şöyledir: Ş1 birinci servis şoförünü, E cinsiyetinin erkek, yaşının 43, eğitim durumunun ortaöğretim, hizmet yılının ise 10 yıllık olduğunu göstermektedir. Buradaki oku servis şoförlerinin hepsinin erkek, 43-61 yaşları arasında, ortaöğretim düzeyinde eğitimde oldukları ve 3-18 yıl arasında deneyime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu servis şoförlerinin bir günde yaklaşık 4 kez (indi-bindi şeklinde) okul servis hizmeti yaptığı ve yaklaşık bir saatlik servis yolculuk süresi geçirdiği ortaya çıkmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmada incelemeler sonucunda elde edilen bulgular sekiz temel kategoriye göre analiz edilerek açıklanmıştır. İlk temel kategori olan *gün* kategorisine ait bulgulardan başlayarak sıra ile bütün kategoriler aşağıda verilerek yorumlanmıştır.

3.1. Birinci kategoriye ilişkin bulgular

Gün

Okul servis hizmetinden yararlanan öğrenciler “gün” kategorisine ilişkin genel olarak yolculukları esnasında müzik dinleyip arkadaşlarıyla sohbet etme görüşündedirler. Ö1'in görüşü “Sadece uyuyorum ya da müzik dinliyorum bazen de konuşuyoruz, sohbet ediyoruz.” şeklindedir. Bunun yanında Ö3 görüşünü “Sabah saat 7.05 te servise biniyorum. Serviste sabah genellikle sakin bir hava hakim oluyor. Saat 15.30 gibi dönüş yoluna çıkıyoruz. Dönüşlerde arkadaşlarımla sohbet edip, müzik dinliyoruz.” diye belirtmektedir. Ö5 ise “Serviste genelde konuşuyoruz. Yol uzun bir saat gidiş bir saat geliş arkadaşlarımla derslerle alakalı konuşuyoruz.” şeklinde görüşünü ifade etmektedir.

Bu konuda okul servis şoförlerinin görüşleri ise güne erken başlayıp araçlarının kontrollerini yapıp öğrencilerin okullarına ulaşmasını sağlamak şeklindedir. Ş1 'in görüşü “Sabah servise başlamadan önce rutin bakımını yapıp aracı ısıtıp öğrencinin evinin önüne gidip işe başlıyoruz. Saat 9 da işimiz bitince aracımızın temizliğini yapıp akaryakıtını tamamlayıp öğleden sonraki işimize başlıyoruz.”

şeklinde. Bunun destekleyen bir diğer görüş ise “Sabah servisten önce kalkıp aracın rutin kontrollerini yapıp ilk öğrenciye gidip servise başlarım. Dönüşte ise zamanından önce okulda olup öğrencileri güvenli bir şekilde evlerine ulaştırırım.” (Ş2) olarak ifade edilmektedir.

Öğrenciler, okul servis hizmetlerini kullanırken servisin içerisinde kendi müziklerini dinlemekte ve arkadaşlarıyla sohbet etmektedirler. Öğrencilerin servisteki bir günü dikkate alındığında en rahat yolculuğun kendi kendine müzik dinlenmesiyle ve arkadaşlarıyla konuşarak geçirdikleri söylenebilir. Buna karşın okul servis şoförleri ise bir günü, araçlarının bakım ve kontrolü ile ve öğrencileri evden alıp okullarına güvenle ulaştırmakla geçmektedir.

3.2. İkinci kategoriye ilişkin bulgular

Görev/sorumluluk

Burada öğrencilerin ve okul servis şoförlerinin okul servis hizmetini gerçekleştirirken görev/sorumluluk durumuna ilişkin görüşler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin servis içerisindeki görev/sorumluluğu servisi temiz tutmak ve zamanında serviste olmak biçiminde özetlenebilir. Bu duruma ilişkin Ö1 görüşünü “Servisi kirletmemek ve ayakta durmamak, servisi bekletmemek ve gitmeyeceğim günler haber vermek” şeklinde belirtmektedir. Ö3’ün görüşü ise “Servisi temiz ve sağlam tutmak. Diğerlerini rahatsız edecek davranışlarda bulunmamak ve zamanında servis aracında olmak” şeklindedir. Bu konuda Ö5’in görüşü ise ilginç bir şekilde “Şoförü rahatsız etmemek” olarak ifade edilmiştir.

Okul servis şoförlerinin görev/sorumlulukları ise servis hizmetlerinden yararlanan öğrencileri evlerinden alıp okuluna, okulundan alıp evine güvenle bırakmak şeklindedir. Bu duruma ait Ş1’in görüşü “Öğrencileri güvenli bir biçimde evlerinden alıp okula, okuldan alıp eve sağlıklı bir şekilde teslim etmek” şeklindedir. Yine benzer biçimde Ş2 de “Öğrencileri güvenli bir şekilde okuldan eve, evden okula taşımaktır. Gerekli olan servis hizmeti sağlamaktır.” diye görüşünü belirtmektedir.

Öğrenciler görev/sorumluluğu, servis içerisinde ayakta durmamak, servisi temiz tutmak, servisi bekletmemek ve gitmeyeceği günü haber vermek biçiminde ifade etmişlerdir. Yani öğrenciler servis içerisindeki görevi koltuğuna oturmak, etrafı temiz tutmak, servise zamanında binmek ve gerektiğinde bilgi vermek şeklinde sıralanabilir. Servis şoförlerinin görev/sorumluluğu ise, öğrencileri güvenle evlerinden alıp okuluna götürmek, yine güvenle okulunda alıp evine götürmek olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle bu sağlıklı bir servis hizmeti sunmak şeklinde belirtilebilir.

3.3. Üçüncü kategoriye ilişkin bulgular

Davranış

Davranış kategorisiyle, servis içerisindeki kurallar, istenmeyen ve farklı davranışları öğrenci ve okul servis şoförlerinin görüşlerine göre belirlenmiştir.

Servis hizmetinden yararlanan öğrencilerin servis içerisindeki kurallara sınıf içerisindeki kurallar gibi uyduğu, aynı zamanda istenmeyen davranışlarda da bulunduğu görülmektedir. Bunun dışında servis içerisinde çok farklı durumların yaşanmadığı da anlaşılmaktadır.

Bu konuda Ö1 “Kurallara uyuluyor, istenmeyen davranış bazen bazı öğrenciler çoksesli konuşuyor sabahları rahatsız oluyorum.” şeklinde görüşünü bildirmektedir. Ö2 “Kurallara uyuyorum, istenmeyen davranış olarak çok ses çıkarıyorlar.” görüşünde Ö3 “Kurallara uyuluyor. İstenmeyen davranış yok.” düşüncesinde Ö4 “Kurallara pek fazla uyulmuyor. İstenmeyen davranış olarak bir grup bazen sesli şarkı açıp söylüyorlar.” demekte Ö5 ise “Kurallara uyuluyor. İstenmeyen davranış yok.” görüşünü savunmaktadır.

Bu durumu ilişkin okul servis şoförleri de servis içerisindeki davranışlar konusunda kurallara uyulduğunu ancak bazı istenmeyen davranışlarında yaşandığını söylemektedirler. Buna ilişkin olarak Ş1 “Kurallara uyuluyor. İstenmeyen davranış olarak trafikte üç boyutlu kemerleri gençleri

sıkıyor ve takmama isteği doğuruyor.” görüşündedir. Ş2 “Kurallara uyuluyor genelde.” diye düşünmektedir. Ş3 ise “Kurallara genelde uyuluyor. İstenmeyen davranış olarak ise, araç içinde hep bir ağızdan bağırarak konuşmaları.” şeklinde görüşlerini açıklamaktadırlar.

Okul servisi içerisindeki davranışlar dikkate alındığında hem öğrenciler hem de okul servis şoförleri servis içerisindeki kurallara genelde uyulduğunu ancak bazen istenmeyen bazı davranışlarında yaşandığını belirtmektedirler. Okul servis içerisindeki istenmeyen davranışların ise kemer takmama, bağırarak konuşma ve sesli müzik dinleme-söyleme gibi davranışlar olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenci ve okul servis şoförlerinin görüşlerinin birbirine benzerlik gösterdiği söylenebilir. Okul servisi içerisindeki kurallara uyulması yolculuğun güvenli bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir. Ancak bazen de öğrencilerin istenmeyen davranışlarda bulunması örneğin kemer takmama gibi bazı tehlikeli durumların yaşanabileceğini de göstermektedir. Özellikle öğrenciler açısından risk oluşturabilecek böyle kurallarda ısrarcı olunması ve takip edilmesi gerekir. Bunun haricinde de rahatsızlıklara neden olabilecek davranışlar da izlenmeli ve gerektiğinde ilgililerle paylaşılmalıdır.

3.4.Dördüncü kategoriye ilişkin bulgular

İletişim

Bu iletişim kategorisinde, öğrenci, öğretmen, veli ve yönetici arasındaki iletişim ve işbirliği belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin, okul servisi içerisinde ve dışında arkadaşları, öğretmenleri ve yöneticilerle iyi ve güzel bir iletişim ve işbirliği içerisinde olduğu söylenebilir. Bu iletişim ve işbirliğinde daha çok arkadaşlarının olduğu diğerleriyle gerektiğinde iletişim ve işbirliği sağlandığı anlaşılmaktadır.

Bu konuya ilişkin öğrencilerden Ö3’ün görüşü “Arkadaşarımla uyum içindeyiz ve eğlenceli bir ortam oluyor. Şoförle iyi bir iletişimim var. Öğretmen ve yöneticilerle iletişimimiz iyi.” şeklindedir. Ö1’ise bu durumu özetler gibi “İletişim ve işbirliği güzel, konuşuyorum hepsiyle. Şoförle iletişim çok iyi. Öğretmenlerle iletişim güzel, okul yönetimiyle kişiden kişiye göre değişiyor.” diye görüşünü belirtmektedir. Bunların yanı sıra Ö2 “Arkadaşarımla genelde çok konuşmam. Şoförle sadece inerken ve binerken konuşuruz. Öğretmen ve yöneticilerle iletişimim yok.” görüşündedir. Ayrıca ilginç görüşler ise şöyledir: “Arkadaşarımla hiç iletişim kurmuyorum. Şoförle iletişim iyi ama pek gerek olmuyor.” (Ö4); “Arkadaşarla günlük olaylardan konuşuyoruz. Oyun oynuyoruz. Şoförle pek konuşmuyoruz ancak serviste başka insanlar gelebiliyor.” (Ö5).

Okul servis şoförleri de bu konuda başta öğrenciler olmak üzere diğer bütün ilgililerle iyi ve güzel bir iletişim ve işbirliği içerisinde olduğu söylenebilir. Bu konuda okul servis şoförlerinden Ş1’in görüşü “Öğrenci ve diğer personelle iletişim ve işbirliği çok iyi.” şeklindedir. Ş2 “Öğrenci ve diğer ilgililerle iletişim ve işbirliğim iyidir.” görüşündedir. Ş3 görüşü ise “Öğrenci ve diğer personelle iletişim ve işbirliğim iyidir.” şeklindedir.

İletişim ve işbirliği konusunda okul servis hizmeti içinde veya dışında hem öğrenciler hem de okul servis şoförleri açık ve iyi bir iletişim yaşamaktadır. Gerçekleşen durum verilen bu hizmetin etkili ve doğru bir şekilde gerçekleşmesi için önemlidir. Öğrencilerin iletişimi daha çok kendi arkadaşlarıyla sağlanmakta iken diğer personelle gerekmedikçe bir iletişim ve işbirliği kurulmamaktadır. Ancak iletişim ve işbirliği konusunda öğrenci ve okul servis şoförü açısından hiçbir sorunun yaşanmaması da ilginçtir.

3.5.Beşinci kategoriye ilişkin bulgular

Etkileşim

Etkileşim durumuna ilişkin öğrencilerin, okul servis hizmeti sürecinde arkadaşlarıyla ve şoförleriyle bazı yönlerden etkileşim yaşadıkları anlaşılmaktadır. Ö1’in görüşü “Konuşmalarından bazen. Bize nasihatler veriyor, espiri yapıyor o yüzden çok iyi bir abi. Kıyafetlerinden ve davranışlarından etkilenmiyorum. Öğrenciler müziğin sesini bazen çok açıyor sonra söylenerek kısıyorlar.”

şeklinde. Ö3 ise “Konuşmasından bazen etkileniyorum. Kıyafet ve müziğinden etkilenmiyorum. Davranışlarından etkileniyorum.” diye düşünmektedir. Bunlara ilaveten Ö5 te “Servis şoförünün yüksek sesle konuşmasından etkileniyorum. Müzik dinliyoruz. Geç kalınca bekliyor ve sadece şaka yapıyor bizlere. Ancak çok fazla korna çalmasından etkileniyorum.” şeklinde görüş bildirmektedir.

Bu konuda okul servis şoförleri ise genel olarak öğrencilerin bazı yönlerden etkilenildiğini belirtmektedirler. Ş3’ün görüşü dikkat çekici bir biçimde şöyledir: “Bizi aile fertlerinden biri olarak görüyorlar. Konuşma, giyim ve davranışlardan etkileniliyor.” Buna ilaveten Ş2 “Konuşma, kıyafet ve davranışlarımdan etkilenildiğini düşünüyorum.” diye düşünmekte iken Ş1 ise “Konuşmamdan, davranışlarımdan etkilenilmekte ancak kıyafet ve müzikten etkilenilmemektedir.” görüşündedir.

Okul servis hizmeti gerçekleşirken hem öğrenciler hem de servis şoförlerinin birbirleriyle bazı yönlerden etkileşim yaşadıkları söylenebilir. Öğrenciler, servis şoförlerinin konuşma ve davranışlarından etkilenmekte iken giyim ve dinlettiği müzikten etkilenmemektedirler. Okul servis şoförleri ise konuşma, giyim ve davranış yönünden öğrencileri etkilediklerini düşünmektedirler. Okul servis hizmeti yapılırken öğrenci ve şoförlerin konuşma ve bazı davranış yönünden birbirlerini etkiledikleri söylenebilir. Bu etkileşimin de gayet doğal olduğu ileri sürülebilir.

3.6. Altıncı kategoriye ilişkin bulgular

Sorun

Buradaki “sorun” temel kategorisini öğrenci ve şoförlerin, veli, öğretmen ve yöneticilerle olan sorunları, bunların yanında teknik ve trafik gibi problemleri de kapsamaktadır.

Öğrenciler bu kategoriye ilişkin arkadaş ve diğerleriyle herhangi bir sorun yaşamazken, daha çok teknik ve trafik gibi diğer sorunların yaşandığını belirtmektedir. Bu duruma ilişkin Ö1’in görüşü “Arkadaşlarla veya öğretmenlerle sorunum yok. Trafikte ve teknik bir sorunda yaşanmadı. Bazen midem bulanıyor ve başım dönüyor servis sürecinde.” şeklindedir. Ö5 ise “Arkadaşlarla ve diğerleriyle bir sorunum yok. Teknik sorun ise kış aylarında bazen oluyor. Trafikte sıkışıklık yaşıyorum.” görüşünü savunmaktadır. Kişisel değil teknik sorun yaşadığını belirten Ö3 ise “Arkadaşlarla ve diğerleriyle bir sorun yaşamıyorum. Kaza ve arabayla ilgili teknik sorunlar var. Bazen trafik olması okula veya eve geç varıyoruz.” şeklinde görüş bildirmektedir.

Bu duruma ilişkin okul servis şoförleri ise daha çok teknik ve trafik sorunları yaşamakta, bazen de öğrenci ve velilerle de sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Ş2 “Trafikte bazen olumsuzluklarla karşılaşılıyor.” Görüşünü savunurken, Ş3 ise “Trafikte sorun yaşıyorum. Çok sabırsız insanlarımız var yol vermemek için öndeki aracın tamponuna neredeyse dayanıyorlar. Ayrıca bayan sürücülerle de sorun yaşıyorum.” diye görüş belirtmektedir. Ş1’in görüşü ise “Öğrencilerle kemer sorunu yaşıyorum. Velilerle zaman sorunu yaşıyorum. Diğerleriyle yok. Trafikte polislerle iş saatinde kontrollerini yapmalarında sorun yaşıyorum.” şeklinde olup bu durumu özetler niteliğindedir.

Yukarıdaki öğrenci ve okul servis şoförlerinin görüşleri dikkate alındığında genelde trafik ve teknik sorunların yaşandığı, bazen de öğrenci ve diğer ilgililerle sorunların ortak yaşandığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında öğrenciler teknik ve trafikteki durumdan dolayı eve veya okula geç ulaşmaktan şikayet ederken, mide bulantısı veya baş dönmesine benzer kişisel sağlık sorunlarının da yaşandığı söylenebilir. Okul servis şoförleri ise daha çok trafikteki yoğunluk, sürücü ve trafik polisi kontrollerinden yakınmaktadır. Buna göre okul servis hizmeti gerçekleşirken hem öğrenciler çeşitli problemlerle hem de şoförler trafik, teknik ve bazen de öğrenci ve diğer ilgililerle sorunlarla karşılaşmaktadır.

3.7. Yedinci kategoriye ilişkin bulgular

Genel

Burada okul servis hizmetinin genel olarak nasıl değerlendirildiği ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca öğrenci ve okul servis şoförlerinin önerileri de verilmiştir. Bu okul servis hizmeti öğrenciler

yönünden sessizlik, arkadaşlık, kolay ulaşım, eğlencelilik durumları olumlu yönler olarak belirtilmiştir. Yine öğrenciler tarafından mide bulantısı, yorucu, koltuk aralarının dar olması, yolculuğun uzunluğu ve kalabalıklık durumlarının olumsuz yönler olarak görüldüğü ortaya çıkmıştır. Öneri olarak koltuk aralarının genişletilmesi ve koltuk arkası bireysel televizyonun olması istenmektedir. Bu duruma ilişkin Ö3 “Arkadaşlıklar edinmek ve daha kolay ulaşım sağlamak.” Ö4 “Arkadaşıl bir ortam, kavga yok.” ve Ö5 ise “Eğlenceli bence. Farklı okullardan arkadaşlar olduğu için güzel. Ayrıca fen lisesinden arkadaşlarla ders çalışma ve alıştırmaya yapma fırsatı oluyor.” diye olumlu görüş bildirirken, Ö1 “Olumsuz yanı, mide bulantısı olabiliyor, yol çok uzun sürdüğü için yoruyor.” şeklinde; Ö2 “Koltukların çok dar olması.” diye ve Ö4 ise “Servis yolculuğu çok uzun. Sesli müzik dinleniyor.” şeklinde olumsuz yönler olarak görüşlerini ifade etmektedirler. Bunun yanında öğrencilerden Ö2 “1-2 koltuk çıkarılıp daha geniş olması”; Ö5 ise “Serviste tv’nin olması iyi olabilir.” görüşüyle çeşitli önerilerde bulunmaktadır.

Bu hizmetin genel değerlendirmesine ilişkin okul servis şoförleri yönünden ise genç sevgisi, gençleri güvenle ve huzurla ulaştırmak, öğrencilerle hoş bir gün geçirip eğlenmek olumlu taraflar olarak vurgulanmaktadır. Bunlara ilaveten veli istekleri ve trafik denetimleri de olumsuz taraflar olarak belirtilmektedir. Öneri olarak ise, servis şoförleri tarafından servis hizmeti verecek şoförlerin iyi bir eğitim alması, denetimlerin servis sonrası yapılması ve servis kurallarına uyulması arzu edilmektedir. Bununla ilgili olarak Ş1’in görüşü “Olumlu yanı gençleri sevmem.” şeklinde iken, Ş3’te “Öğrencilerle muhabbet edip hoş bir gün geçirmek ve eğlenmek.” biçiminde, Ş2 ise “Geleceğimizin teminatı gençleri güvenle ve huzurla taşımak.” olarak bu yapılan hizmetin olumlu yönlerini belirtmektedir. Olumsuz yönlerle ilişkin Ş1 “Velilerin çocuklarını kapılara kadar getirmemiz istemeleri ve önce kendilerinin bırakılmasını en son da alınmasını talep etmeleri.” görüşünde, yine benzer şekilde Ş3 “Velilerin çocuklarını geç verip erken inmesini istemeleri.” şeklinde görüşünü ifade ederken Ş1 ise “Sabah servis saatlerinde trafik denetimi yapan emniyet personelinin denetimleri.” görüşünü vurgulamaktadır. Bu duruma ilişkin Ş1 “Gereksiz bir sürü evrakın istenmemesini ve bu işi yapacak insanların gerçek anlamda iyi bir eğitimden geçmesi gerekiyor.” şeklinde, yine benzer bir biçimde Ş2 “Denetimin servis bitiminde yapılması.” diye önerisini verirken Ş3 ise “Servis kurallarına uyulmasını öneriyorum.” isteğinde bulunmaktadır.

Okul servis hizmeti genel olarak değerlendirildiğinde bu hizmetten yararlanan öğrenciler okul servis sürecinin eğlenceli, arkadaşça ve sessiz bir şekilde olumlu yanlarının olduğunu; yorucu, kalabalık, bunaltıcı ve uzun bir süre olduğu için de olumsuzlarının yaşandığını belirtmektedirler. Öneri olarak öğrenciler, daha geniş koltuk aralarının ve koltuk arkası televizyonların olmasını istemektedirler.

Okul servis hizmeti sunan okul servis şoförleri tarafından genel olarak değerlendirildiğinde ise genç sevgisi, güvenle ulaştırma hizmeti sunmanın mutluluğu ve hoş, eğlenceli bir iş olarak yapmanın olumlu yönler olduğu söylenebilir. Bunun yanında veli istekleri ve trafikteki durumun ise olumsuz yönler olduğu belirtilmektedir. Okul servis şoförleri, servis kurallarına uyulmasını, şoförlerin iyi bir eğitimden geçirilmelerini ve servis denetimlerini servis hizmetinin dışında yapılmasını önermektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okul servis hizmetinden yararlanan taraf olan öğrenciler ile okul servis hizmetini gerçekleştiren taraf olan servis şoförlerinin bu hizmetin yapılmasına ilişkin görüşlerinin analizi sonrasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar maddeler halinde belirtilerek tartışılmıştır.

- ✓ Okul servis hizmeti öğrenci açısından servisteki bir gün müzik dinlenilerek ve arkadaşlarıyla sohbet edilerek geçmektedir. Okul servis şoförleri açısından bir gün ise servis aracının bakım, onarım ve hazırlığıyla, ayrıca güvenli bir şekilde öğrencileri ulaştırılmasıyla geçirmektedir. Bazen uzun bazen kısa geçen bir günün, öğrenci açıdan eğlenceli ve dinlendirici şoför açısından da sorumluluk ve önemli bir iş olarak geçirildiği söylenebilir.

- ✓ Bu hizmetin yapılmasında öğrencilerin görev/sorumluluğu ayakta durmamak, servisi temiz tutmak, servisi bekletmemek ve gelmeyeceğini haber vermek şeklinde ortaya çıkmıştır. Buna karşın şoförlerin görev/sorumluluğu ise öğrencileri güvenle evden okula, okuldan eve ulaştırmaktır.
- ✓ Okul servis hizmeti sunulurken öğrenciler ve servis şoförleri tarafından servis içerisindeki kurallara genellikle uyulduğu, ancak kemer takmama, sesli konuşma ve sesli müzik dinleme gibi istenmeyen davranışlarda da bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hem öğrenci hem de servis şoförü yönünden benzer davranışların gözlenmesi bu davranışların tutarlılığını kanıtlamaktadır. Servis içerisindeki istenmeyen bu davranışların özellikle analiz edilip üzerinde düşünülmesi gereklidir. Çünkü bu davranışların sonuçları çok risk taşıyabilecektir.
- ✓ Okul servis hizmeti sırasında veya sonrasında hem öğrenciler hem de servis şoförleri iyi ve gerektiği gibi bir iletişim ve işbirliği yaşamaktadır. Öğrenciler daha çok kendi arkadaşlarıyla ve gerektiğinde diğer ilgililerle iletişim sağlamaktadır. Okul servis şoförleri de ilgililerle iyi ve güzel bir iletişim ve işbirliği kurmaktadır. Herhangi bir sorunun hem öğrenci hem de servis şoförleri tarafından yaşanmaması hem sevindirici hem de ilginç bulunmuştur. Küçük te olsa bir iletişim ve işbirliği sorunun yaşanmaması çok doğal olarak algılanmamaktadır. Bu durumun farklı yollardan araştırılmasının yararlı olabileceği iddia edilebilir.
- ✓ Burada ulaşılan bir diğer sonuç, okul servis hizmetinin gerçekleşmesinde öğrenciler ve servis şoförlerinin etkileşim içerisinde olduğudur. Konuşma ve bazı davranışlarla öğrenci ve şoförler etkilenmekte iken, giyim ve müzik yönünden de etkilenmemektedirler. Olumlu ya da olumsuz olarak ister konuşma ve tavır, ister müzik ve davranış açısından etkileşim yaşanmasının doğal olduğu ileri sürülebilir. Sonuçta öğrencilerin ve servis şoförlerinin birbirinden çeşitli şekillerden etkilenmekte olduğu söylenebilir.
- ✓ Okul servis hizmeti yapılırken hem öğrenciler kişisel sorunlar (mide bulantısı, derse geç kalma vs.) yaşayabilmekte iken, servis şoförleri de trafik ve teknik sorunlar yaşayabilmekte bazen de ilgililerle çeşitli problemlerle karşılaşabilmektedirler. Bu süreçte sadece yukarıda belirtilen sorunların yaşanmasının yanında başka nitelikte sorunların da var olabileceği unutulmamalıdır. Bu sorunların daha detaylı incelenip her boyuttan ortaya çıkarılarak çözüm önerilerinin sunulmasının gerekli olduğu söylenebilir.
- ✓ Bu çalışma sonunda ulaşılan son sonuç, bu hizmet genel olarak öğrenciler yönünden eğlenceli, arkadaşça ve sessiz bir hizmet olarak bulunurken, aynı zamanda kalabalık, yorucu, bunaltıcı ve uzun bir süreç olarak ta olumsuzlukları ortaya çıkmıştır. Servis şoförleri yönünde de gençlerle olmak, sağlıklı bir ulaştırma hizmetinin sunulması ve eğlenceli bir iş olarak olumlu sonuçları varken, velilerin çeşitli istekleri ve trafikte yaşanan problemler nedeniyle olumsuzlukları mevcuttur. Öğrenciler bu süreç için daha geniş koltuk boşluklarının ve koltuk arkası televizyonların olmasını isterken, servis şoförleri ise servis kurallarına uyulmasını, şoförlerin iyi bir eğitimden geçirilmesini ve denetimlerin servis hizmetinden sonra yapılmasını önermektedir.

Bu araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlara bağlı olarak daha katılımlı (öğretmen, veli, yönetici vs.) görüşmelerin yapılmasıyla önemli bir hizmet olan servis hizmetinin değerlendirilmesiyle ilgili çalışmaların yapılması önerilebilir. Bunun yanında sadece velilerle alınan bu hizmet ile ilgili detaylı çalışmalar yapılması yararlı olabilir. Özellikle servis hizmeti yapılırken yaşanan problemler, servis içerisindeki etkileşim gibi temel konularda incelemeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

Bilek, E. ve Kale, M. (2012). Taşıma merkezi okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre taşımali eğitim uygulaması. *GEFAD*, 32(3), 609-632.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gökkyer, N. ve Gülşen, C. (2012). Taşımali ilköğretim uygulamasında öğrencilerin taşınmaları sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrenci görüşleri. *Milli Eğitim*, 193, 17-28.
- Kadiroğlu, T. ve Tüfekci, G. F. (2017). Güvenli okul taşımacılığında annelerin görüşleri ve beklentileri var: Niteliksel bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(3), 13-23.
- Kahraman, H., Köybaşı Şemin, F., ve Uğurlu, C. (2019). Okul Güvenliği: Türkiye’de Basına Yansıyanlar. *Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 392-408.
- Miles, B. M. ve Huberman, M. A. (2015). *Nitel veri analizi*. Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy (Çeviri Editörleri) 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Orhan, Y. Ş. (2003). Okul servis araçlarında dinlenildiği belirlenen müzik türlerinin ergenlerin depresyon ve kaygı düzeylerine etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Recepoğlu, E. (2009). Taşımali ilköğretim uygulaması ve karşılaşılan sorunlar: Kastamonu ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 427-444.
- Resmi Gazete, (2017). Okul servis araçları yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171025-2.htm> adresinden 30.08.2019 tarihinde elde edilmiştir.
- Uz, T. (2010). İlköğretim okul servislerinde dinlenen/dinletilen müziklerin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yurdabakan, İ. ve Tektaş, M. (2013). Taşımali ilköğretim öğrencilerinin taşımali eğitime ilişkin görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (3), 511-527.